

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΗΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

(1969 - 1970)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΜΥΡΤΙΔΗ
1970

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

εισαγωγῆς εἰς τὴν Παπυρολογίαν, καὶ εἰμεθα εὐγνώμονες διὰ τὴν προσπάθειαν αὐτὴν τοῦ Καθηγητοῦ, ἀναμένομεν δὲ μὲ ἀνυπομονησίαν καὶ ἐνδιαφέρον νὰ ἴδωμεν τὴν συνέχειαν τῆς ἐκδοτικῆς του δραστηριότητος διὰ τῶν ἀναγγελθέντων ἔργων *A Reference Book of the Greek Papyri* καὶ *Greek Manuscripts of the Ancient World*.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ. ΜΑΝΔΗΛΑΡΑΣ

The Oxyrhynchus Papyri XXXIII καὶ XXXIV, London (The Egypt Exploration Society), 1968, σσ. XII + 136 + πίν. VIII καὶ σσ. XII + 162 + πίν. VIII.

Εἰς τὴν σειράν τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐξ Ὁξυρύγχου παπύρων ἐδημοσιεύθησαν δύο εἰσέτι τόμοι, ὁ 33ος ὑπὸ P. Parsons, J. Rea, E. Turner τῆ συνεργασίᾳ L. Ingrams καὶ A. Swiderek καὶ ὁ 34ος ὑπὸ L. Ingrams, P. Kingston, P. Parsons καὶ J. Rea.

Ὁ 33ος τόμος, πλούσιος εἰς περιεκτικότητα, περιλαμβάνει (α') νέα κείμενα τοῦ Μενάνδρου (ἀρ. 2654 - 2658) ἐπεξεργασμένα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Turner, (β') φιλολογικὰ κείμενα ἐλάσσονος ἀξίας (ἀρ. 2659 - 2661) ἐκδιδόμενα ὑπὸ δ/ρος Rea, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 2661, ἀποσπάσματος γνωμολογίου, ἐκδιδομένου ὑπὸ Ingrams, (γ') κείμενα γνωστῶν συγγραφέων, καὶ συγκεκριμένως τοῦ Πλάτωνος (Μένωνος 92e - 93b, Κρατύλου 405c), ἐκδιδόμενα ὑπὸ Parsons, (δ') ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ Βυζαντινῆς περιόδου (ἀρ. 2664 - 2675), ἐκδιδόμενα ὑπὸ Parsons καὶ Rea, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 2668, ἐπιστολῆς τοῦ στρατηγοῦ Αὐρηλίου Διοσκουρίδου, ἐκδιδομένης ὑπὸ Swiderek, (ε') ἰδιωτικὰ ἔγγραφα (ἀρ. 2676 - 2678) καὶ (ς') ἰδιωτικὰς ἐπιστολάς (ἀρ. 2679 - 2682). Αἱ δύο τελευταῖα κατηγορίαι ἐκδίδονται ὑπὸ Parsons καὶ Rea.

Τὰ νέα ἀποσπάσματα τοῦ Μενάνδρου ἀποτελοῦν μέρη μὴ διασωθέντων διὰ τῆς χειρογράφου παραδόσεως ἔργων τοῦ ποιητοῦ, ἤτοι τῶν ἔργων *Καρχηδόνιος*, *Κόλαξ* καὶ *Μισοῦμενος*. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ὁ *Μισοῦμενος* (ἀρ. 2656) ἐκπροσωπεῖται διὰ παπυρίνου βιβλίου, τοῦ ὁποίου αἱ σελίδες περιέχουν 350 περίπου στίχους, οἱ κλείονες τῶν ὁποίων εἶναι μερικῶς κατεστραμμένοι. Ὁ πάπυρος οὗτος ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὑπὸ E. G. Turner τὸ 1965 ὑπὸ τὸν τίτλον *New Fragments of the Misoumenos of Menander* ἐν *BICS*, Suppl. 17.

Ἐνταῦθα γίνεται βασικῶς ἐπανεκδόσις. Βελτιώσεις εἰς τινὰ σημεῖα ὀφείλονται εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ P.Oxy. 2657, περιέχοντος 100 στίχους τοῦ αὐτοῦ δράματος, οἱ ὅποιοι προηγούνται. Ἐπιχειρεῖται ἐπίσης ἀντιβολὴ πρὸς τοὺς Βερολινεῖους παπύρους (P. Berlin 13281, 13932), δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται συμπλήρωσις ὀρισμένων στίχων. Ἡ ἔκδοσις εἶναι ἀρίστη ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, προσθέτει δὲ ἕν εἰσέτι ἀξιόλογον ἔργον (καίτοι μὴ πλήρες) εἰς τὴν ποιητικὴν παραγωγὴν τοῦ Μενάνδρου.

Ἀκολουθοῦν τὰ δύο ἀποσπάσματα τοῦ Πλάτωνος (ἀρ. 2662 καὶ 2663). Τὸ μὲν ἀνάγεται εἰς τὴν πρόιμον Ρωμαϊκὴν περίοδον, τὸ δὲ εἰς τὰ τέλη τοῦ β' αἰ. μ.Χ. Καίτοι ἀμφότεροι οἱ πάπυροι εἶναι προγενέστεροι κατὰ πολὺ τῶν πρώτων χειρογράφων τοῦ Πλάτωνος, εἶναι σαφές ὅτι οὐδεμίαν γραφὴν προσφέρουν πρὸς βελτίωσιν τῆς χειρογράφου παραδόσεως. Πρόκειται πιθανῶς περὶ σχολικῆς ἀσκήσεως ἐκ πρωτοτύπου, τὸ ὅποιον δὲν ἐξεπροσώπει ἐπίσημον κείμενον τοῦ ἔργου τοῦ φιλοσόφου.

Ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 2664 μέχρι τέλους (ἀρ. 2682) δημοσιεύονται μὴ φιλολογικοὶ πάπυροι.

Ὁ ὑπ' ἀριθμὸν 2664 πάπυρος εἶναι ἀξιόλογον διοικητικὸν ἔγγραφον, ἀναφερόμενον εἰς τινὰς λειτουργίας. Ἡ ἀποκρυπρογράφησις δὲν παρέχει δυσκολίας, ὡς ὁμολογεῖ ὁ ἐκδότης, διότι ὁ πάπυρος διατηρεῖται καλῶς. Τὸ κείμενον προσφέρει τὸ ἀθησαύριστον ἐπισεισμὸς (στ. 8 ἐπισειζμοῖς), ρηματικὸν οὐσιαστικὸν ἐκ τοῦ ἐπισείω. Ἐν στ. 5 ὁ Parsons συμπληροῖ *ἔ/τ/αξεν* ἐνῶ ὁ Skeat προτείνει *ἔ[δ]οξεν* ὁ πρῶτος πιστεύει ὅτι διακρίνει εἰς τὸν πάπυρον ἴχνη, τὰ ὅποια δικαιολογοῦν τὸ *α*. Δέον νὰ προστεθῇ πρὸς τούτοις ὅτι τὸ *ἔταξεν* προσιδιάζει εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἔγγραφου. Εἰς τινὰ σημεῖα ἢ στίξεις εἶναι πλημμελής.

Ὁ ὑπ' ἀριθμὸν 2666 πάπυρος, ἐκδιδόμενος ὑπὸ Rea, περιέχει ὑπηρεσιακὴν ἐπιστολήν. Ἀπὸ γραμματικῆς ἀπόψεως παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ὁ γραφεὺς χρησιμοποιοῖ τὴν Εὐκτικὴν εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις : οὗς ἄν ... | ... καταλάβοιμι (i 15 - 16), ἴν' οὖν εἰδείης ... | ... ἐπιστέλλω (i 19 - 21), οὗς ἄν ... | ... καταλάβοις (ii 15 - 16), ἰ' (= εἰ) δέ τι|νες βούλοιντο (ii 16 - 17). Ἡ χρῆσις τῆς Εὐκτικῆς ἐνταῦθα παραβαίνει τοὺς κανόνας τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου, ἐκ τούτου δὲ προκύπτει ὅτι ὁ γραφεὺς εἶχεν ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὸν ἀττικισμόν, ἀφοῦ μάλιστα, ὡς εἶναι γνωστὸν, κατὰ τὴν περίοδον τῆς συγγραφῆς τοῦ παπύρου τούτου (περίπου 308 - 309 μ.Χ.) ἡ Εὐκτικὴ δὲν ἀπετέλει ζωντανὸν

στοιχείον τῆς γλώσσης. Ἡ ἔκδοσις ὑποφέρει ἀπὸ πλημμελῆ στίξιν, τὸ αὐτὸ δὲ ἰσχύει καὶ διὰ τὸν ἐπόμενον πάπυρον (ἀρ. 2667). Παρατο- νισμοὶ τινες, ὡς *σύμφερον* ἀντὶ *συμφέρων* (ii 4) καὶ *βουλοῖντο* ἀντὶ *βούλοιντο* (ii 17) ὀφείλονται προφανῶς εἰς τὸν κατ' Ἐρασμὸν τρόπον προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης¹. Πρβλ. καὶ ἀναγνώστης ἀντὶ ἀναγνώστης ἐν εἰσαγωγῇ τοῦ 2673, καὶ στ. 8 - 9 τοῦ αὐτοῦ παπύρου, *κρείττο|να ἐστὶν ἀντὶ κρείττο|νά ἐστιν* ἐν 2680, 24 - 25· ταῦτα ἐκδίδονται ἐπίσης ὑπὸ Rea.

Ἐπιπλέον ἀριθμὸν 2668 πάπυρος περιέχει ἐπιστολὴν τοῦ στρατηγοῦ Αὐρηλίου Διοσκουρίδου πρὸς τὸν πραιπόσιτον Κλαύδιον Ἡράκλειον. Ἐξεδόθη ὑπὸ Swiderek τὸ πρῶτον ἐν Eos 54, 1964, σσ. 163 - 165. Τὸ κείμενον εἶναι σχεδὸν πλήρες, ὀλίγα δὲ χάσματα τοῦ παπύρου συμπληροῦνται ἀσφαλῶς. Ἐὰν ἡ συμπλήρωσις *παρ[αδ]εχθῆναι* (17) εἶναι ὀρθή, πρέπει νὰ εἰκάσωμεν ἀνάλογόν τι καὶ διὰ τὸν στ. 19, ἦτοι *παρ[α]δεχόμενος*.

Ἐπιπλέον ἀριθμὸν 2673 πάπυρος ἀνάγεται εἰς τὸ 304 μ.Χ. καὶ περιέχει δῆλωσιν ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Τὸ κείμενον φέρει καταφανῶς δείγματα ἰωτακτισμοῦ καὶ ἀπλοποιήσεως τῶν διπλῶν συμφώνων. Ὁ ἐκδότης Rea ἐπαναφέρει τὴν ὀρθόδοξον γραφὴν διὰ τῆς χρήσεως τῶν σημείων < > καὶ { }, ὡς π.χ. *ἐκ(κ)λη|σ(ε)ίαν* (16 - 17). Καθ' ὅμοιον τρόπον γράφει: *γραφ(ε)ῖσι* (11, 24 - 25), *(ε)ῖδη* (15)· ἀλλὰ διατὶ *εἴ[ρε]τῖ- σαν* καὶ *παραδο|τῖσαν* (22 - 23) καὶ ὄχι *-τ(ε)ῖσαν*; Ἡ μέθοδος αὕτη δὲν ἀκολουθεῖται ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐκδοτῶν, οἱ ὅποιοι ὀρθῶς, κατὰ τὴν γνώμην μου, διατηροῦν τὴν γραφὴν τοῦ παπύρου εἰς τὴν ἔκδοσιν, ἐπι- φέρουν δὲ τὰς διορθώσεις, ἐὰν εἶναι ἀνάγκη, εἰς τὸ 'κριτικὸν ὑπόμνημα'.

Οἱ ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 2676 μέχρι 2682 πάπυροι χαρακτηρίζονται ὡς ἰδιωτικὰ ἔγγραφα. Ὁ 2676 εἶναι οὐσιαστικῶς 'μίσθωσις ἀγροῦ', φέρεται δὲ εἰς τὸν πάπυρον κατόπιν διορθώσεως αὐτοῦ τοῦ γραφέως ὡς 'ἀναφόριον'. Τὸ χάσμα ἐν στ. 20 *δ κοινῇ .[.]θῆσεται* δεόν νὰ συμπλη- ρωθῇ *εἴ[κ]θῆσεται*. Τοῦτο ἀποδίδει ἄριστα τὴν ἀπαιτουμένην ἔννοιαν *shall be put out*.

Εἰς τὸ τμήμα τῶν 'ιδιωτικῶν ἐπιστολῶν' (ἀρ. 2679 - 2682) παρατη- ρητέα τὰ ἑξῆς :

1. Ἡ χρῆσις τῆς Ἐρασμακῆς προφορᾶς διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν κειμένων τῆς μετακλασσικῆς γραμματείας καὶ δὴ τῶν παπύρων, ἐν οἷς σαφέστατα παρουσιάζονται αἱ φθογγολογικαὶ ἐξελίξεις τῆς γλώσσης, εἶναι ἐπισημῆς, καὶ πρακτικῶς ἐπικίνδυνος.

Ἐν 2679 (β' αἰ. μ.Χ.) ὁ ἐκδότης (Parsons) γράφει : *κομίσαι τὰ οικονομίδια | ἀπηρτισμένα* (4 - 5), οὕτω δὲ προσφέρει τὸν ἀπαρεμφατικὸν τύπον *κομίσαι* χωρὶς νὰ ὑπάρχη ρῆμα ἐξαρτήσεως. Ἄλλ' εἰς τὴν ἀμέσως ἐπομένην ἐπιστολὴν (ἀρ. 2680, β' - γ' αἰ. μ.Χ.) ὁ ἐκδότης (Rea) γράφει : *κόμισαι δι' αὐτοῦ Ἀχιλλᾶτος ταρείλων κεράμιον* .[.] *ξιμος* (9 - 10), καὶ ἐκλαμβάνει προφανῶς τὸν τύπον *κόμισαι* ὡς Προστακτικὴν. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις οὐδὲν σχόλιον φέρεται. Τὸ θέμα τοῦ τονισμοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ καθορισμὸς τοῦ ρηματικοῦ τύπου ὡς Ἀπαρεμφάτου ἢ Προστακτικῆς νομίζω ὅτι ἔχει λυθῆ : πρόκειται περὶ Ἀπαρεμφάτου ἐν προστακτικῇ ἐννοίᾳ ¹.

Ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 2680 ἐπιστολὴ φέρει πλημμελεστάτην στίξιν : τὸ κόμμα εἰς πολλὰς περιπτώσεις δὲν σημειοῦται, γίνεται δὲ χρήσις ἄνω στιγμῆς ἀντὶ κόμματος ἢ τελείας στιγμῆς. Ὁ ρηματικὸς τύπος *δοι* (στ. 14) εἶναι Ὑποτακτικὴ, δέον δὲ ὡς ἐκ τούτου νὰ γραφῆ *δοῖ*. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ κλίσις τοῦ Ἀορίστου (καὶ σπανίως τοῦ Ἐνεστώτος) Ὑποτακτικῆς τοῦ *δίδωμι* ἀκολουθεῖ ἀναλογικῶς τὴν κλίσιν τῶν εἰς -*άω* συνηρημένων εἰς τοὺς μ.Χ. παπύρους ².

Ὁ 34ος τόμος τῶν παπύρων Ὁξυρύγχου περιέχει κυρίως ἑπίσημα ἔγγραφα τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ Βυζαντινῆς περιόδου : ἀριθμοὶ 2704 - 2718. Ταῦτα ἐκδίδονται ὑπὸ Rea, πλὴν τοῦ 2709, τὸ ὁποῖον ἐκδίδει ὁ Ingrams. Προηγούμενοι δύο κείμενα ἐκ τῆς Κ.Δ. (= Ματθ. 23, 30 - 4, 35 - 9 καὶ Ἰουδ. 4 - 5, 7 - 8), τὸ μὲν τοῦ τέλους τοῦ β' αἰ. μ.Χ., τὸ δὲ τοῦ γ' ἢ δ' αἰ. μ.Χ., ἐκδιδόμενα ὑπὸ Parsons. Ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 2685 - 2690 ἐκδίδονται ὑπὸ Rea νέα φιλολογικὰ κείμενα, συγκεκριμένως δὲ ἀποσπάσματα τινα ἐκ τῆς ἀπολεσθείσης τραγωδίας τοῦ Εὐριπίδου *Φρίξος* (ἀρ. 2685), 18 στίχοι, ἀποδιδόμενοι εἰς τὸν Ὑπὲρ *Χαιρεφίλου περὶ τοῦ ταρίχου* λόγον τοῦ Ὑπερείδου (ἀρ. 2686), 5 στήλαι τῶν 35 στίχων ἐκάστη, περιέχουσαι μέρος τῶν *Ρυθμικῶν στοιχείων* κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τοῦ Ἀριστοξένου (ἀρ. 2687), *Ἐρωτήματα* (ἀρ. 2688 καὶ 2689), εἶδος συνθέσεως ἀνάλογον τοῦ ἔργου τοῦ Πλουτάρχου *Αἶτια Ἑλληνικά*, τὸ ὁποῖον ἦτο προσφιλὲς κατὰ

1. Βλ. P. Oxy. 2597,16 (γ' - δ' αἰ. μ.Χ.) *διαπέμψαι*, ἐνθα ἐν σημειώσει ὁ Barns ἀναφέρει τὴν ἀποψιν τοῦ Youtie ὅτι ἀπαρεμφατικὴ σύνταξις ἀνεῖ ἐξαρτήσεως εἶναι συνήθης εἰς τὰς μεταγενεστέρas ἐπιστολάς'.

2. Πρβλ. ὅπως... *δοῖς* P. Teb. 409,5 (5 μ.Χ.), *δοῖ* P. Ryl. 229,4 (38 μ.Χ.), P. Princ. 163, 6 (β' αἰ. μ.Χ.), B.G.U. 246,16 (β' - γ' αἰ. μ.Χ.), κτλ.

τοὺς μετακλασσικούς χρόνους, καὶ 2 στήλαι τῶν 24 - 25 στίχων (ἀρ. 2690), ἐξ ὧν μόνον ἡ δευτέρα παρέχει δυνατότητα συμπληρώσεως, ὑπὸ τὴν ἐπικεφαλίδα Acta Alexandrinorum (?). Ἡ ἔκδοσις τῶν κειμένων τούτων μετὰ τῶν σχολίων καὶ σημειώσεων εἶναι καθ' ὅλα ἀρτία.

Ἀκολουθοῦν ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Ἀργοναυτικῶν τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου (ἀρ. 2691 - 2702), ἐκδιδόμενα ὑπὸ Kingston. Τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ α' αἰ. π.Χ. μέχρι τοῦ ε' μ.Χ., παρέχουν δὲ οὕτω τὴν δυνατότητα εἰς ἡμᾶς νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν ποιότητα τοῦ κειμένου κατὰ τοὺς πρώτους πέντε αἰῶνας μ.Χ. Συγχρόνως διορθώνουν εἰς πλείστα σημεῖα τὰ ἀντίστοιχα χειρόγραφα, καὶ ἀποκαλύπτουν οὕτως εἰς πόσον βυθμὸν αἱ γραφαὶ τῶν παπύρων διετηρήθησαν εἰς τὸ ἀνασυγκροτηθὲν ἀρχέτυπον.

Ὁ Kingston ἐκδίδει ἐν συνεχείᾳ (ἀρ. 2703) πάπυρον τοῦ 200 περίπου μ.Χ., ὃ ὁποῖος περιέχει ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Θουκυδίδου Α' 110, 2-4. Τὸ ἐν τῷ παπύρῳ κείμενον ἐπιβεβαιοῖ τὴν διόρθωσιν τοῦ Bekker Ἀθηνῶν (στ. 11) ἐναντι τῆς γραφῆς τῶν κωδίκων Ἀθηναίων, καὶ προσφέρει τὴν γραφὴν ἐ[δ]ύνατο (στ. 3 - 4) ἐναντι τῆς τῶν κωδίκων ἐδύνατο. Ὁ ἐκδότης ἐν τῇ ἀντιστοίχῳ σημειώσει δικαιολογεῖ τὴν γραφὴν τοῦ παπύρου, τὴν ὁποῖαν δέχεται ὡς ὀρθήν.

Τέλος ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 2704 μέχρι 2732 ἐκδίδονται κυρίως ὑπὸ Rea ἔγγραφα τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ Βυζαντινῆς περιόδου. Διὰ τὰ κείμενα ταῦτα θὰ ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ τὰ ἑξῆς :

Ἐν 2712,21 ὁ ἐκδότης γράφει : Ἰν' εἶδη ἀνίσχυρα αὐτῷ εἶναι. Προφανῶς ἐκλαμβάνει τὸ εἶδη ἀντὶ ἰδη, ἦτοι ὡς Ὑποτακτικὴν Ἀορίστου τοῦ δράω. Σύνταξις ὁμοῦ τοῦ δράω μετ' Ἀπαρεμφάτου δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Ὁ ρηματικὸς λοιπὸν τύπος ἐνταῦθα εἶναι εἶδη, ἦτοι τοῦ οἶδα.

Ἐν 2714,6 γραπτέον λειτουργῶν ἀντὶ λειτούργων.

Ἐν 2719,4 δέον ὅπως συμπληρωθῆ [ἐλθ]ῆς ἀντὶ [θέλ]ῆς· τὸ νόημα τοῦ κειμένου δικαιολογεῖ ἄριστα τοῦτο : [ἀπ]ὸ τῆς πόλης τῆς Σεληνιακῆς περι[πά]τησον ὡς ἐπὶ τοῦ[ς] θησαυροῦς καὶ ἐὰν [ἐλθ]ῆς εἰς τὴν πρώτην ῥύμην ἀριστε[ρᾶ] κάμψον ὀπίσω τῶν θερμῶν κτλ. Ὁ στ. 9 τοῦ αὐτοῦ παπύρου δέον ὅπως συμπληρωθῆ [κῆπ]ου, ἦτοι μετ[ὰ τὸ] γρ. μετ[ὰ τὸν] περίβολον τοῦ [κῆπ]ου.

Ὁ ὑπ' ἀριθμὸν 2725 πάπυρος, περιέχων ἰδιωτικὴν ἐπιστολήν, παρουσιάζει πολλὰ χάσματα, ἱκανὰ τῶν ὁποίων ἔχουν συμπληρωθῆ ἐδστόχος ὑπὸ τοῦ ἐκδότη (Parsons) τῇ βοήθειᾳ τοῦ καθηγητοῦ H.C. Youtie. Οἱ στίχοι 7 - 8 συμπληρωμένοι ὡς ἐὰν [ἐλθ]ῆ ἀιργύ-

μος κτλ. ικανοποιούν τὸ νόημα τοῦ κειμένου. Κόμμα δέον νὰ τεθῆ μετὰ τὸ παρακλήσεως (sic) ἐν στ. 16.

Ἡ στίξις εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 2727 ἐπιστολὴν εἶναι πλημμελής· ὁπωσδήποτε δέον νὰ τεθῆ τελεία στιγμὴ μετὰ τὸ χάρειν ἐν στ. 2. Καταφανῶς γίνεται κατάχρησις τῆς ἀνω στιγμῆς εἰς τὸ δλον κείμενον. Ἐν στ. 21 ὁ ἐκδότης γράφει πρὸς μέ· διατί ὄχι πρὸς με; ἐνῶ ἐν στ. 25 δέ μοι.

Ἐν 2728,35 βλέπομεν τ[ῆ]ς τ]ιμῆς. Προφανῶς πρόκειται περὶ ἀβλεπτήματος· γραπτέον τ[ῆ]ς τ]ιμῆς, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς σημειώσεως ἐν σ. 135. Εἰς τὸν αὐτὸν στίχον ἡ συμπλήρωσις μὴ ὀκνήσης πάλιν] εἶναι ἴσως ἀσφαλής.

Ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 2729 ἐπιστολὴ τοῦ δ' αἰ. μ.Χ. εἶναι γεγραμμένη εἰς δημῶδη γλῶσσαν. Τοῦτο σημειοῖ ὁ ἐκδότης ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, ἐνθα καὶ παραθέτει ἐκ τοῦ κειμένου δημῶδεις τύπους, ὡς ἔβαλα (18), ἐπλήρωσα (21 - 22), δης, γρ. δῆς (23), ἀφηκες, γρ. ἀφῆκες (30). Οἱ ρηματικοὶ οὔτοι τύποι εἶναι ἀναλογικοὶ σχηματισμοὶ καὶ δὲν προδίδουν τὸν δημῶδη χαρακτήρα τῆς γλώσσης τόσον ὅσον ἄλλα στοιχεῖα, ὅπως αἱ ὀρθογραφικαὶ καὶ φθογγολογικαὶ ἀτασθαλίαι τοῦ κειμένου. Ἐδει πρὸς τοῦτοις νὰ σημειωθῆ ὁ τύπος τὴν νύκταν (18), προδίδων μεταστασιν τῶν τριτοκλίτων εἰς τὴν α' κλίσιν, καὶ ὁ τύπος ἐκθρός (40), ὁ ὁποῖος φέρει χαρακτηριστικὸν φθογγολογικὸν πάθος τῆς δημῶδους γλώσσης τῆς Ρωμαϊκῆς περιόδου. Ἐπίσης ἐν στ. 40 τὸ *ὅτι* ἰσοδυναμεῖ πρὸς εἰσαγωγικά, ἢ δ' ἐν συνεχείᾳ πρότασις δέον νὰ συμπεριληφθῆ ἐντὸς εἰσαγωγικῶν, ἥτοι «μὴ νομίσης... εἰμί». Οὕτω θὰ ἔγραφεν ὁπωσδήποτε καὶ ὁ Parsons. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 2732 ἐπιστολὴν : *ὅτι* «ἐγὼ ... παρέχω» (9) κ.ά.

Ἐν 2730 δέον ὅπως τεθῆ κόμμα πρὸ τοῦ ἐπὶ (= ἐπεὶ) (5) καὶ πρὸ τοῦ ἴνα (11).

Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς οἱ τόμοι 33ος καὶ 34ος τῶν παπύρων Ὁξυρύγχου εἶναι λίαν ἐπιμελημένοι. Ἡ γενομένη ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ἐργασία εἶναι ἀξιόλογος καὶ ἐπαινετή, τὸ δὲ περιεχόμενον ἀμφοτέρων τῶν τόμων καλύπτει πάντας σχεδὸν τοὺς κλάδους τῆς Κλασσικῆς Φιλολογίας καὶ προσφέρει οὕτως ἀφθονον ὑλικὸν διὰ περαιτέρω μελέτην καὶ ἔρευναν.

Οἱ πάπυροι Ὁξυρύγχου ἀποτελοῦν σήμερον τὴν σπουδαιότεραν συλλογὴν, αἱ δὲ ἄοκνοι προσπάθειαι τῶν παπυρολόγων, οἱ ὁποῖοι ἔδημοσίευσαν εἰς τὴν σειρὰν ταύτην 2744 μέχρι σήμερον παπυρικά κείμενα (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ 35ου τόμου) συνετέλεσαν ὥστε

οί κάπυροι οὔτοι νά ἀποτελοῦν τόν πυρῆνα τῶν παπυρολογικῶν σπουδῶν. Ἐπαινος πρὸς τούτοις εἶναι δίκαιον νά ἀποδοθῆ εἰς τὴν Egypt Exploration Society, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ὁποίας διατελεῖ ἡ συλλογὴ καὶ ἔκδοσις τῶν Ὁξυρυγγείων παπύρων.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ. ΜΑΝΔΗΛΑΡΑΣ

Encyclopédie de la Pléiade, Le langage, Παρίσιοι (ἔκδ. Gallimard), 1968, σσ. XV + 1525.

Ὡς 25ος τόμος τῆς σειρᾶς τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας τῆς Πλειάδος» ἐξεδόθη ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Γλωσσολογίας εἰς τὴν Σορβόννην André Martinet ὁ ἀφιερωμένος εἰς τὴν γλώσσαν. Πρόκειται περὶ βιβλίου μικροῦ σχήματος καὶ λίαν πολυτελοῦς ἐκτύπωσης, ἀπὸ πολλοῦ ἀναμενομένου ὑπὸ τοῦ διεθνοῦς γλωσσολογικοῦ κοινοῦ. Εἰς τὰς σελίδας τοῦ 36 κορυφαῖοι γλωσσολόγοι, Γάλλοι καὶ ξένοι, πραγματεύονται διαφόρους κλάδους ἢ θέματα τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης παρέχοντες καὶ τὴν ἀναγκαίαν διὰ περαιτέρω μελέτην καὶ ἔρευναν σχετικὴν βιβλιογραφίαν. Τὸ ἔργον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς ἐξῆς 12 ἐνοτήτας, αἱ περισσότεραι τῶν ὁποίων ὑποδιαιροῦνται εἰς ἄρθρα καὶ κεφάλαια : 1) Ὁ (ἀνθρώπινος) λόγος, 2) Ἡ (μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων) ἐπικοινωνία, 3) Ἡ γλῶσσα, 4) Ἡ ἐκμάθησις τῆς γλώσσης ὑπὸ τοῦ παιδίου, 5) Αἱ ἀνωμαλῖαι περὶ τὴν ὁμίλιαν, 6) Αἱ δευτερεύουσαι λειτουργίαι τῆς γλώσσης, 7) Αἱ γραφικαὶ παραστάσεις τῆς γλώσσης, 8) Ἡ γλῶσσα καὶ αἱ ἀνθρώπινα ὀμάδες, 9) Ἡ ἐξέλιξις τῶν γλωσσῶν, 10) Τύποι τινὲς γλωσσῶν, 11) Αἱ γλῶσσαι εἰς τὸν σημερινὸν κόσμον καὶ 12) Αἱ γλωσσικαὶ οἰκογένειαι (ἢ ὁμογλωσσῖαι). Δὲν εἶναι βεβαίως δυνατὸν νά δοθῆ εἰς ὀλίγας γραμμάς πλήρης, ἔστω καὶ συνοπτικὴ, εἰκὼν τοῦ περιεχομένου τῶν ἀνωτέρω ἐνοτήτων, τῶν ὁποίων ὁ τίτλος τῶν καὶ μόνον μαρτυρεῖ περὶ τῆς σημασίας τοῦ περιεχομένου τῶν. Ἐπιθυμοῦμεν ὁμως νά προσθέσωμεν ἐνταῦθα ὠρισμένας διασαφήσεις χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ παρόντος. Ἡ Φωνητικὴ (κυρίως ἡ ἀκουστικὴ φωνητικὴ) παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ Σουηδοῦ καθηγητοῦ B. Malmberg ἐντὸς τῆς πρώτης ἐνότητος ὑπὸ τὸν τίτλον *le circuit de la parole* (= τὸ κύκλωμα τοῦ λόγου), ἡ Σημειολογία ὑπὸ τοῦ Ἀργεντινοῦ καθηγητοῦ Luis J. Prieto ἐντὸς τῆς δευτέρας ἐνότητος, ἡ Γλωσσολογικὴ περιγραφή ὑπὸ τοῦ Fr. François ἐντὸς τῆς τρίτης ἐνότη-